

Sensorveiledning – eksamen i JFEXFAC04 Del II – vår 2013**Del II: Fra pensumdel B: Rett, samfunn og legitimitet**

På hvilke måter bidrar retten til å stabilisere grunnleggende verdier som frihet, demokrati og rettssikkerhet? Nevn og diskuter konkrete eksempler fra konstitusjonen, lovgivning og/eller rettspraksis på dette.

Problemstillingen om de grunnleggende verdier for den moderne retten, frihet, demokrati og rettssikkerhet, står sentralt i pensumdel B, se kompendiet «Rett, samfunn, tekster og legitimitet», Inger-Johanne Sand (2011). Temaet nevnes flere steder, og behandles på flere måter, men introduseres i kap.1.4, s.16-19. Kompendiet omhandler 'den moderne retten' som en rett som er utviklet historisk over tid, men med fokus på den retten vi har i dag, og på hvordan den kan beskrives og analyseres som en del av samfunnet. Den moderne retten og de sentrale verdier den bygger på, beskrives ut fra samtidsrettshistoriske, retts sosiologiske og rettsteoretiske perspektiver, samtidig som dette forankres i konkrete eksempler fra retten. Det vises i teksten til at det kan anlegges flere ulike faglige perspektiver på retten, og at disse er en del av en bredt definert rettsvitenskap.

Det er i kap.1.4 lagt vekt på at den moderne retten er basert på, forutsetter og fortsetter å utvikle noen grunnleggende verdier: Individuelle frihetsrettigheter, demokratisk lovgivning og rettssikkerhet basert på uavhengige domstoler og en offentlig forvaltning som kan stilles til ansvar. Det legges vekt på at dette er verdier som definerer den moderne retten, og som den ikke kan tenkes uten. Dette er verdier som viser til både naturrettslig teori og til den politiske og rettslige utvikling. Det sentrale er at den moderne retten slik den er utviklet i vårt samfunn, og i sammenlignbare samfunn, må forstås ut fra å være basert på disse verdiene. En forståelse av den moderne retten må derfor inkludere en forståelse av disse verdiene, og hva de innebærer for retten. Det vises også til at rettens legitimitet er knyttet til aksept og anvendelse av disse verdiene. De verdiene som er nevnt, er sentrale koblinger mellom retten og samfunnet. Det bør belønnes at dette kommer fram i besvarelsene.

Dette er et tema som står sentralt i pensum i del B og må forutsettes godt kjent. Dette er også et generelt tema som studentene vil kjenne igjen deler av fra pensum i statsforfatningsrett, fra menneskerettighetsfaget på første studieår og fra andre offentligrettslige fag. Samtidig er den helt konkrete spørsmålsstillingen i oppgaven (om stabiliseringem av verdiene) ikke tatt direkte fra pensum. Det forutsettes derfor at studentene selv klarer å utvikle problemstillingen fra at retten er *basert på* slike verdier (som kompendiet viser til) til at retten også bidrar til å *stabilisere* (og videreutvikle) dem, og komme med konkrete eksempler. En god forståelse av problemstillingen bør inkludere hvordan ideene stabiliseres og utvikles gjennom at de konkretiseres på stadig nye måter gjennom rettens utvikling. Oppgaven bør derfor være egnet til både å prøve studentene i pensum og i en mer selvstendig tenkning om retten og dens tilknytning til sentrale verdier i samfunnet. Siden dette er et tema de kan ha kunnskaper om og forståelse av ut fra også andre (viktige og relevante) kilder (og pensum i andre fag), så vil mitt syn være at de bør belønnes ut fra kunnskaper og forståelse og ikke primært ut fra en (exfac-)

pensum-spesifikk gjengivelse eller referanse. De bør belønnes rimelig likt ut fra det de viser av henholdsvis kunnskaper og forståelse om oppgavens problemstilling.

Det er så vidt mange relevante eksempler som kan nevnes, at det ikke er hensiktsmessig å gi noen fullstendig oversikt her. Grunnloven, endringer av denne og utviklingen av den demokratiske statspraksis, både som konstitusjonell sedvanerett og som tolkning og statspraksis, vil være sentrale og relevante eksempler. Det gjelder særlig utviklingen av demokratiet som verdi og idé gjennom utvidelsene av stemmeretten (kvinnenes stemmerett i 1913 er selvsagt særlig aktuelt å nevne i år), endringene av valgordningen, utviklingen av den parlamentariske statspraksis (sist med den nye Gr.l § 15), regjeringens informasjonsplikt overfor Stortinget (§ 82 i 2007), Stortingets komiteer og høringer mv. De grunnleggende frihetsrettighetene er utviklet og stabiliserte gjennom Grunnlovens egne opprinnelige og nye §§, menneskerettighetsloven av 1999 og nå forslagene om flere nye menneskerettighetsbestemmelser i Grunnloven. Også Norges tilknytning til EMK og FNs menneskerettighetskonvensjoner kan nevnes. EMK og EMDs rolle er særlig relevante og aktuelle. Ytringsfrihet kan være egentlig til å belyse både demokrati og individuelle frihetsrettigheter. Når det gjelder rettssikkerhet og uavhengige domstoler, vil prøvingsretten både i forhold til lover og av forvaltningsvedtak være sentrale eksempler, opprettelsen av en Stortingets ombudsmann, Domstolsadministrasjonen mv. Nyanserte drøftelser pro-et-kontra bør belønnes. Drøftelser som viser til innholdet i verdiene, må belønnes. Det er viktig at alle tre verdiene som er nevnt, er med i drøftelsene, også med eksempler. Droppes en eller to av de nevnte verdiene må det føre til klare trekk. Studenter må stå fritt i valg av eksempler så lenge de er egnet til å belyse verdienes sentrale innhold. Det viktigste er at analysene viser en forståelse av de verdiene som drøftes, av deres betydning for retten og for forholdet mellom retten og samfunnet.

Etter mitt syn bør det gis pluss til besvarelser som også klarer å trekke sammenhenger mellom de nevnte verdiene og sentrale teorier om retten som er nevnt (naturrett, rettspositivisme, rettsrealisme, kritisk teori). Reglene om statens monopol på bruk av tvangsmakt kan også være relevante og vise forståelse for forholdet mellom rettssikkerhet og rettigheter.

Opgaven er muligens vel generell. Innholdet i og dybden av analysene (konkretisering, nyansering, pro-et-kontra, bredde i eksempler, rettens funksjon med hensyn til å stabilisere verdiene mv) må brukes til å differensiere på karakter. Alle tre verdiene må være med for å få en karakter fra C og oppover. Det er mange analyser og eksempler som kan trekkes inn i denne oppgaven. Ut over et grunnleggende nivå på de tre verdiene, med eksempler, bør derfor dybde i analysene tillegges mer vekt enn bredde (og antall) i eksempler for å få en god karakter.

Veiledningen suppleres gjerne dersom sensorene har behov for det, eller har konkrete spørsmål og kommentarer. Den er swkrevet uten å ha lest noen oppgaver.